

Országgyűlési képviselő

Iromány száma: **H/4295.**

Benyújtás dátuma: **2023-06-09 14:09**

Parlex azonosító: **ANVEBMMI0001**

Címzett: **Kövér László, az Országgyűlés elnöke**

Tárgy: **Határozati javaslat benyújtása**

Benyújtó: **Varga Zoltán (DK), Dr. Komáromi Zoltán (DK), Gy. Németh Erzsébet (DK), Ráczné Földi Judit (DK), Varga Ferenc (független)**

Határozati javaslat címe: **A támogatott lakhatás megvalósítása érdekében szükséges hatékony intézkedésekről**

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 28. § (4) bekezdése alapján „**a támogatott lakhatás megvalósítása érdekében szükséges hatékony intézkedésekről**” címmel a mellékelt határozati javaslatot kívánom benyújtani.

a támogatott lakhatás megvalósítása érdekében szükséges hatékony intézkedésekről

A fogyatékossgal élő emberek törvény előtti egyenlőségének, a szabad döntéshozatallal, az önálló életvitellel és diszkrimináció mentességgel összefüggő jogai védelmében; a hosszú távon kiszámítható, a szociális különbségeket csökkentő lakhatási szakpolitika megvalósítása érdekében az Országgyűlés a következő határozatot hozza:

1. Az Országgyűlés felszólítja a kormányt, hogy
 - a) Módosítsa a támogatott lakhatás fogalmát úgy, hogy az személyközpontú legyen, kerülje a csoportos megoldásokat. Cél, hogy az egyén olyan támogatást kapjon, ami teljes egészében a szükségleteihez és elvárásaihoz illeszkedik, és amely magában foglalja a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon biztosított lehetőségét annak megválasztására, hogy hol és kivel kívánnak együtt élni, és azt, hogy ezek a személyek nem kötelezhetőek bizonyos, megszabott körülmények közötti életre.
 - b) Helyezze hatályon kívül a helyettes döntéshozatalra (gondnokságra) vonatkozó jogszabályokat, szakpolitikákat és gyakorlatokat, ezzel egyidejűleg vissza kell állítani minden fogyatékossgal élő személy cselekvőképességét.
 - c) Haladéktalanul fogadjon el egy olyan támogatott döntéshozatali rendszert, amely teljes mértékben összhangban van a fogyatékosjogi ENSZ Egyezményvel.
 - d) Ismerje el minden fogyatékossgal élő személy önálló életvitelhez és a közösségbe való befogadáshoz való jogát alanyi jogosultságként, amely bírósági úton kikényszeríthető.
 - e) Fejlesszen ki egy olyan, önálló életvitelt támogató, személyre szabott rendszert, amely a közösségben, az intézményi környezeten kívül elérhető.
 - f) Helyezze hatályon kívül a gyermekvédelmi törvény azon rendelkezéseit, amelyek lehetővé teszik a 12 év alatti fogyatékossgal élő gyermekek fogyatékossgal alapján történő intézményi elhelyezését.
 - g) Fogadjon el országos stratégiát a fogyatékossgal élő személyek bentlakásos intézményi ellátásból való áttérésének elősegítésére minden intézménytípusra vonatkozóan, ideértve a bentlakásos ellátási formákat, függetlenül az ott élők életkorától, nemétől és fogyatékossgától.
 - h) Célzott lakhatási programokat vezessen be a fogyatékossgal élő emberek számára. Az intézményi ellátásból kivezető, önálló lakhatást biztosító utakat kell kiépíteni. Szükséges az állami és önkormányzati akadálymentes bérlakások építése, szükség esetén a meglévők akadálymentesítése. Magántulajdonú lakások esetén, az akadálymentesen használható lakások tulajdonosait ösztönözni kell arra, hogy mozgássérült bérlőknek adják bérbe lakástulajdonukat.
 - i) A budapesti fogyatékossgal élő lakosság szükségleteit kiemelten tekintetbe kell venni a források megtervezésekor. Az előző időszak fejlesztéseinek elmaradását figyelembe véve külön forrásokat biztosításon a fővárosi lakhatási és közösségi alapú szolgáltatások létrehozására azok számára, akik jelenleg eredeti lakóhelyüktől akár több száz kilométerre kényszerülnek élni, illetve azok számára, akiknek még családjukban élnek Budapesten, de a fővárostól távol eső, kilométerre lévő intézményekbe való el az. A fogyatékossgal élő polgárok számára ott kell szolgáltatásokat biztosítani, ahol élnek.
 - j) Irányítsa át a személyi, pénzügyi és technikai erőforrásokat az akadálymentes lakhatási lehetőségek kialakítása felé, kizárva a csoportos lakhatási megoldások minden formáját.

Az újonnan létrejövő építési beruházások esetében tegyék kötelezővé, és monitorozzák az akadálymentesítési szabványokat.

- k) Tegye lehetővé, hogy az egyházak, az önkormányzatok és a civil szervezetek tudjanak támogatott lakhatási szolgáltatások létrehozása és fenntartása céljából pályázni (pl. lakhatás céljából szolgáló akadálymentes ingatlanok kialakítására) állami és EU-s forrásokra.
 - l) Biztosítson rehabilitációt a fogyatékossgal élő személyek számára a közösségi életvitelhez szükséges készségek fejlesztése és visszanyerése érdekében.
 - m) Hozzon intézkedéseket annak biztosítására, hogy azok a fogyatékossgal élő személyek, akik jelenleg bentlakásos intézmények általi fejlesztő vagy védett foglalkoztatásban részesülnek, fokozatosan hozzáférjenek a nyílt munkaerő-piachoz.
 - n) Teremtse meg a 24 órás támogató szolgálat biztosításának feltételeit az országos lefedettség kialakítása mellett. Ez az önálló életvitel tekintetében kulcskérdés! Célszerű lenne a szolgáltatásokat oly módon bővíteni, hogy azokat igénybe tudják venni a 18 évnél fiatalabb fogyatékossgal élő gyermeket nevelő családok is. Olyan ellátás kialakítását szorgalmazza az Országgyűlés, amelyben a személyi segítség feltételeit az érintett, ill. a családjának igénye és szükséglete határozza meg.
 - o) A szociális intézményekkel, a civil szektorral és a magánszektorral is működjenek együtt a szociális beruházások finanszírozása esetében.
2. A kormány az 1. pontban foglaltak végrehajtásáról 2023. október 31-ig beszámol az Országgyűlés szociális ügyekkel foglalkozó bizottságának.
3. Ez a határozat a közzétételét követő napon lép hatályba.

Általános indokolás

A támogatott lakhatás egy olyan lehetőség, amelyben az ellátottak beilleszkedhetnek a társadalomba. Nő a szabadságuk, nem lesznek bezárva. Az önálló életvitelhez való jog kapcsán az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság) megállapította, hogy a szociális ellátórendszer jelenlegi gyakorlata szerint a fogyatékos személyek – a korlátozottan hozzáférhető akadálymentesített lakhatási lehetőségek, az inkluzív oktatás területén történő lassú előrehaladás, a korlátozott közlekedési és nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatási lehetőségek, illetve az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés elégtelensége miatt – bentlakásos intézményekbe kerülnek. A nagy létszámú intézmények leépítését célzó kitagolás folyamata (29 intézményből 2592 fogyatékosággal élő személyt költöztetnek ki) nem számolja fel az intézményi környezet főbb jellemzőit, az újonnan létrejövő úgynevezett 12 fős “támogatott lakhatások” továbbra is a bentlakásos intézmények vezetőinek és dolgozóinak ellenőrzése és irányítása alatt állnak. A nagy létszámú intézmények az új “támogatott lakhatások” működtetői maradnak. A fogyatékosággal élő személyeknek nincs beleszólásuk abba, hogy hová szeretnének költözni. A kiköltözött lakók naponta visszatérnek a nagy intézményekbe, hogy részt vegyenek védett foglalkoztatásban, ételt kapjanak, egészségügyi szolgáltatásokhoz jussanak, és többé-kevésbé bekapcsolódnak különböző szabadidős tevékenységekbe. Az önrendelkezés hiánya és a magánélet korlátozása az állami fenntartású támogatott lakhatások közös jellemzője.

Az egyenlőség és hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség kapcsán a Bizottság rávilágított a strukturális diszkrimináció különböző formáira. Az értelmi és pszichoszociális (pszichiátriai diagnózissal élő) fogyatékos személyek gondnokság alá helyezése diszkriminatív, intézménybe kerülve a jogfosztás együttes hatásai felerősítik sérülékenységüket, valamint állandósítják szegregációjukat és elszigeteltségüket. Bár a gyermekvédelmi törvény elősegíti a 12 éves kor alatti gyermekek nevelőszülőknél történő elhelyezését, kivételt tesz a fogyatékosággal élő gyermekek esetében, akiket fogyatékoságuk miatt el lehet helyezni intézményekben. Ennek következménye, hogy a gyermekotthonokban élő minden harmadik gyermek fogyatékosággal él, ami majdnem hatszorosa a népesség és a fogyatékosággal élők százalékos arányának, továbbá közel 800 gyermek volt elhelyezve elsősorban felnőtt korú személyeket ellátó fogyatékos otthonokban.

A szakpolitikák gyakorlati alkalmazása során általában kevésbé veszik figyelembe a nemek és a fogyatékoság metszéspontjait, a társadalomban és az állami tisztviselők körében hiányos a fogyatékosággal élő nők és lányok jogaival kapcsolatos tudatosság, valamint hiányoznak azok a nemeket figyelembe vevő intézkedések, amelyek a támogatott döntéshozatalt vagy az önálló életvitel kialakítását segíthetnék elő. A fogyatékosággal élő idős embereket gyakran nagy intézményekben helyezik el, a korcsoportok és a fogyatékoság közötti átfedésekre vonatkozó ismeretek korlátozottak, és továbbra is fennáll a fogyatékosággal élő idős emberek megbélyegzése. Az érintett családok kapcsán a Bizottság kiemeli, hogy különösen elterjedt a fogyatékosággal élő gyermekeket nevelő anyákkal szembeni diszkrimináció. A szülők gyakran szembesülnek azzal a dilemmával, hogy vagy vállalják gyermekük otthoni gondozását, ezzel kockáztatva munkahelyük

elvesztését, vagy intézménybe kell helyezték gyermeküket. Az otthonápoló szülők attól félnek, hogy ha ők már nem lesznek, gyermekük egyetlen lehetősége az lesz, hogy bentlakásos intézménybe kerül.

A vizsgálat alapján a Bizottság úgy véli, hogy Magyarországon a fogyatékkal élők elleni jogsértések súlyosak és rendszerszintűek, tekintettel arra, hogy a gondnoksági és bentlakásos intézményi rendszer jelentős számú fogyatékossgal élő személy életét érinti, és a fogyatékossgal élő személyek kárára elkövetett jogsértések széles körben elterjedtek és rögzültek, így szándékos strukturális diszkriminációt eredményeznek, és kiterjednek a jogszabályokra, a szakpolitikákra, a tervezésre és a végrehajtási folyamatokra, beleértve a források elosztását is.

A kormány 2017-ben ígéretet tett arra, hogy 2023-ig 10 000 fogyatékos ember kap lehetőséget az önálló életre. Ezzel szemben várhatóan a vállalás negyedét sikerül csak teljesítenie, mintegy 3000 ember költözhet át nagy létszámú bentlakásos szociális otthonból, vagy családjából kisebb, jellemzően 12 fős kis létszámú intézményekbe. De nem csak a számokkal, az újonnan létrehozott lakhatási szolgáltatásokkal is baj van: az ENSZ fogyatékosjogi bizottsága 2020-ban jogsértőnek minősítette a magyar intézményi férőhely kiváltási folyamatot. Magyarország zászlóvivő szerepet tölthetne be a régióban a fogyatékos emberek lakhatási helyzetének javításában, de a kormány nem ambicionálja ezt a szerepet. A csúfos teljesítményét is hallgatás övezi a nyilvánosságban. A hazai fogyatékossgügynek jelenleg nincs politikai képviselője.

Fontos továbbá látni, hogy Budapestet és Pest megyét NEM érintették az eddigi projektek, hiába vannak a fővárosban is nagy létszámú intézmények. Budapesten 53 000 fogyatékos ember él a KSH 2016-os mikrocenzus számítása szerint, de mivel a kiváltásra szánt EU-s forrásokat csak a konvergencia régiókban lehet felhasználni, a budapesti fogyatékos emberek elesnek a támogatott lakhatáshoz való egyenlő esélyű hozzáféréstől. A fogyatékossgügyi fejlesztési célok eléréséhez központi költségvetési források bevonása szükséges. Hazai források nélkül a Közép-Magyarországi régióban élő fogyatékos emberek kiszorulnak a lakóhelyükről és – elérhető alternatívák hiányában – vidéki nagy létszámú intézményekbe kényszerülnek, amikor a családok már nem tudják őket otthon ellátni.

Mindezekre tekintettel a Dobrev Klára árnyékkormányának kezdeményezésére a Demokratikus Koalíció Népjóléti Kabinetjének tagjai jelen határozati javaslat benyújtásával kívánják kikényszeríteni azokat a hathatós kormányzati intézkedéseket, melyek a fogyatékkal élő emberek törvény előtti egyenlőségének, a szabad döntéshozatalnak, az önálló életvitelnek és a diszkrimináció mentes életnek a megteremtését célozzák.